

УДК 349.2

Шевченко Любов Василівна,
доцент кафедри адміністративного та фінансового права
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана», кандидат юридичних наук
e-mail: luvash@i.ua
<https://orcid.org/0000-0003-2188-1735>

Шевченко Денис Сергійович,
аспірант Науково-дослідного інституту публічного права
e-mail: shevchenko1211@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0003-0102-7515>

КОМПАРАТИВІСТСЬКИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА ПРАЦЮ ЖІНОК В УМОВАХ ВІДБУВАННЯ ПОКАРАННЯ: НА ПРИКЛАДІ УКРАЇНИ ТА США

Стаття присвячена вивченню досвіду США щодо сприяння соціальній адаптації засуджених жінок різними засобами професійної підготовки та навчання. Проаналізовано процес залучення засуджених жінок до праці на прикладі країни із розвинутою пенітенціарною системою та виокремити шляхи вирішення їхньої трудової зайнятості під час відбування покарання. Зазначено, що освіта засуджених, зокрема жінок є ефективним способом зниження рівня рецидивної злочинності, та дає змогу скоротити витрати на утримання правопорушників, засуджених за повторні злочини.

Визначено, що особливий інтерес із досвіду США становить така форма існування виправних установ, як приватизація в'язниць. Приватні в'язниці США гарантовано отримують грошову компенсацію на утримання одного ув'язненого, незалежно від витрат, таким чином прибутковість досягається за рахунок кількості осіб, що перебуває за ґратами.

Автором зазначається, що практика приватних в'язниць неоднозначна і суперечлива, однак, ефективність будь-якого проекту можливо перевірити лише на практиці, а для цього потрібно створити хоча б одну приватну в'язницю. І, хоча концепція приватних в'язниць у нашій державі на законодавчому рівні поки що не врегульована, водночас, ідея створення таких в'язниць в Україні, може стати гарною альтернативою чинній системі, що дозволило б у разі зменшити витрати на утримання засуджених та загалом зменшити економічне навантаження на державні пенітенціарні установи.

Також, як показує міжнародний досвід, приватні в'язниці можуть не тільки покращити стан пенітенціарної системи, а й принести в державний бюджет додаткові кошти шляхом залучення приватних інвесторів до пенітенціарної системи. Існує декілька форм залучення приватних інвесторів до пенітенціарної системи: приватні підприємці надають послуги в сфері харчування, освіти, медицини; будівництво в'язниці приватною компанією та управління державними органами пенітенціарної служби; управління в'язницею передається повністю приватній особі; приватний інвестор проекту, буде та керує в'язницею на умовах лізингу, по закінченню терміну договору в'язниця переходить у власність держави.

Необхідним вбачається розроблення суворих правил тримання засуджених у приватизованих в'язницях і здійснювати повний і суворий контроль за їх виконанням, для забезпечення безпеки засуджених у приватизованих в'язницях у цілому, і жінок-засуджених зокрема, щоб прагнення отримати прибуток не затьмарило потреб у освіті, професійній підготовці та оплачуваній праці.

Ключові слова: пенітенціарна установа, засуджені жінки, професійна підготовка, соціальна адаптація, ресоціалізація, навчання.

Shevchenko L., Shevchenko D. COMPARATIVE ANALYSIS OF THE PROBLEMS OF ENSURING THE RIGHT TO WORK FOR WOMEN IN THE CONDITIONS OF SERVING THE PUNISHMENT: ON THE EXAMPLES OF UKRAINE AND THE USA

The article is dedicated to the achievement of the US certificate of good social adaptation of condemned women by various means of vocational training and education. The process of pursuing sentenced women to labor in the butt of the country from the broken penitentiary system and viokremiti way to improve their employment was analyzed. It was appointed that the enlightenment of convicts, the defense of women is an effective way to reduce the rate of recurrent malice, and that gives the ability to speed up the punishment for the punishment of law-breakers convicted of repeated malice.

It is indicated that it is of particular interest from the knowledge of the United States to establish such a form of establishing vipravnih statutes, like privatization of the covenant. U.S. private prisons are guaranteed to receive a penny compensation for the death of one wounded, unscrupulously ill, such a rite of passage is available for the account of the amount of money that is spent on the gates.

The author states that the practice of private feuds is ambiguous and super-simplistic, however, the effectiveness of any project can be overestimated in practice, and for which it is necessary to create one private feud. I, although the concept of private feuds in our state on the legislator's level is not yet regulated, at the same time, the idea of creating such feuds in Ukraine can become a garble alternative to the clerical system, which would allow to change the debt on the death of a convicted person set economic prospects for state penitentiaries.

So, as showing the international opinion, private institutions can not only improve the prison system, but also bring

additional money to the state budget with a way to lure private investors to the penitentiary system. Issue dekilka of forms of lubrication of private investors to the penitentiary system: private enterprises provide services in the field of food, education, medicine; life in a private company and the management of state bodies of the penitentiary service; management in the house is transferred to a completely private person; The private investor of the project, which will be in charge of the minds of the leasing, at the end of the contract, will transfer to the power of the state.

It is necessary to expand the suvorih rules of the trial of litigation in privatized litigations and to establish a new and suvoriy control over them, to ensure the safety of litigation in privatized litigations in general, and women-convicted zocrema, professional training and paid work.

Key words: penitentiary establishment, sentenced woman, professional training, social adaptation, resocialization, training.

Постановка проблеми. Сьогодні право на працю засуджених в умовах відбування покарання у вигляді позбавлення волі дуже часто порушується, мають місце проблеми його реалізації на практиці. Особливо це стосується засуджених жінок. Зумовлене це, перш за все, подвійним характером праці засуджених: з одного боку – це їх право, гарантоване Конституцією України, а з іншого – суспільно корисна праця відноситься до одного з основних засобів виправлення і ресоціалізації.

Досвід закордонних країн в частині залучення до праці засуджених до позбавлення волі розділюється, в одних - залучення до праці є обов'язкове, в інших - здійснюється за його бажанням. В Україні засуджені до позбавлення волі мають право працювати на добровільній основі на підставі договору цивільно-правового характеру або трудового договору, який укладається між засудженим та фізичною особою - підприємцем або юридичною особою, для яких засуджені здійснюють виконання робіт чи надання послуг.

Таким чином, доцільно проаналізувати процес залучення засуджених, зокрема жінок, до праці на прикладі країни із розвинутою пенітенціарною системою та виокремити шляхи вирішення їхньої трудової зайнятості під час відбування покарання. Адже, професійна підготовка є однією з найважливіших освітніх та реабілітаційних програм, які можуть бути організовані у в'язницях. Доречно сказати, що за результатами дослідження, проведеного нещодавно у Сполучених Штатах Америки, зроблено такі висновки, що рівень рецидиву серед ув'язнених, які беруть участь у виправно-виховних програмах, на 43 % менший у порівнянні з тими, хто не бере участі в таких програмах. Кількість ув'язнених, які працевлаштувалися після звільнення, на 13 % вища серед тих ув'язнених, хто брав участь у програмах освіти чи професійної підготовки, ніж серед тих, хто в них не брав участі. Об'єктивна можливість працевлаштування після звільнення з в'язниці у тих, хто брав участь у програмі професійної підготовки, на 28% більше, ніж у тих, хто її не пройшов. Освіта, також у в'язниці є ефективним способом зниження рівня рецидивної злочинності, що дає змогу скоротити витрати на утримання правопорушників, засуджених за повторні злочини.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Важливі питання щодо проблем відбування засудженими жінками покарання у вигляді позбавлення волі, та ефективності виправного впливу суспільно корисної праці на засуджених жінок під час перебування їх в ізоляції розглядали в своїх працях багато вітчизняних учених, зокрема: О.І. Бажанов, Т.А. Денисова, О.Г. Колб, В.Я. Конопельський, В.О. Меркулова, А.С. Михлін, Г.С.Резніченко, М.В. Романов, В.І. Селіверстов, В.М. Трубніков, П.В. Хряпінський та інші. У дослідженнях цих вчених розглядалися також проблеми мінімізації ступеню негативного впливу покарання на психофізичний стан жінки. Однак, поза увагою авторів залишаються питання запровадження нових методів та способів для виправлення та ресоціалізації засуджених жінок, адже, виправлення та ресоціалізація засуджених на сучасному етапі є пріоритетним завданням, яке стоїть не лише перед нашою державою, але й перед провідними країнами світу.

Мета статті - дослідження та висвітлення забезпечення права на працю жінок в умовах відбування покарання: на прикладі України та США.

Виклад основного матеріалу дослідження. Процес залучення засуджених до праці як одного з найважливіших елементів відбування покарання склався історично і має місце у багатьох пенітенціарних системах країн світу. Однак, кожна країна в залежності від економічного, культурного, соціального розвитку ставить різні цілі перед працею засуджених до позбавлення волі, закріплюючи працю як суб'єктивне право засудженого, або визнаючи її юридичним обов'язком.

Майже одну третину всіх жінок засуджених у світі складають засуджені до позбавлення волі жінки в США. Пенітенціарна система США спрямована на максимально можливу зайнятість працею засуджених [1, с.46]. Головна мета залучення засуджених до праці у США – це дати їм можливість набути знання, майстерність, навички, які будуть корисні в подальшому житті на волі.

Слід звернути увагу трудова зайнятість засуджених США значно вища, ніж в Україні. Однією з причин цього є економічна ситуація, що склалася під час переходу до ринкових відносин. У половині американських штатів приватний бізнес використовує працю засуджених, зокрема жінок, для вироблення широкого асортименту товарів і послуг, що користуються попитом, – від одягу, шкіряних і дерев'яних виробів до найскладніших приладів електроніки, мікрографії і телемаркетингу. Конкурентною перевагою робочої сили засуджених вважається її відносна дешевизна та дисциплінованість робітників. Застосування знижених ставок заробітної плати вважається виправданою з огляду на ризик роботодавця, який має справу зі специфічним контингентом. Але в цьому відображається також і фактор недостатньої професійної підготовки засуджених, у зв'язку з чим фірми змушені нести певні витрати щодо підвищення їх

майстерності [2]. Однак, у деяких американських в'язницях приватні фірми навмисно занижують розцінки виконаних робіт, що у результаті значно знижує собівартість отриманої продукції. І, хоча така робота дозволяє засудженим мати деякі гроші на кишенькові витрати, але їхня заробітна плата набагато нижча за мінімальний рівень, що істотно порушує економічні та соціальні права засуджених, особливо це стосується жінок. Тому, було б справедливо, щоб приватні підприємства, які використовують працю засуджених, зокрема жінок, дотримувались вимог щодо виплати мінімальної заробітної плати та забезпечували її отримання засудженими, а не експлуатували їх з метою отримання прибутків від «тюремної індустрії». Зокрема, у в'язницях штату Каліфорнія засуджених працювати не змушують, але бажаючих працювати багато, оскільки це їм вигідно. Тим засудженим, які працюють, скорочується термін покарання, іноді навіть наполовину. До того ж, їм дозволяється багато інших переваг, наприклад, вони мають допуск до розваг, перегляду телевізора, кіно та інше.

Особливий інтерес із досвіду США становить така форма існування виправних установ, як приватизація в'язниць. Передумови для появи приватних в'язниць у цій країні існували ще в XIX ст., коли підприємці використовували засуджених як дешеву робочу силу, а також недержавні установи залучали до обслуговування тюремної системи. На початку 80-х років XX ст., у США збільшилася кількість засуджених у рази, що зумовило попит на послуги приватних компаній, які готові були керувати діючими тюрмами та відкривати нові заклади позбавлення волі. У 1983 р. американські юристи Т. Бізлі та Р. Кранц запропонували бізнесідею, що передбачала вирішення проблем із перевантаженістю в'язниць за рахунок приватних інвесторів. Таким чином, було створено дві найбільші корпорації – Корекційна Корпорація Америки (ССА) та WACKENHUT, які контролюють близько 75 % від загальної кількості приватних в'язниць у США.

На сьогодні, приватні виправні установи становлять окремий сектор американської економіки з мільярдними статками. У США налічується 140 приватних в'язниць. Держава охоче передає їх корпораціям, які організують не лише охорону засуджених, а й їхню працю на власному виробництві. Як показує досвід тривалого існування приватних в'язниць, вони виявилися адаптованими до сучасних умов і становлять відому конкуренцію державним [3, с.10]. Приватні в'язниці Сполучених Штатів Америки гарантовано отримують грошову компенсацію на утримання одного ув'язненого, незалежно від витрат, таким чином прибутковість досягається за рахунок кількості осіб, що перебуває за ґратами. Як правило, приватні корпорації позиціонують свою діяльність як економічно вигідну, що скорочує державні видатки, однак, згідно з результатами дослідження, проведеного Бюро судової статистики США, економія досягається завдяки штучно заниженим витратам на обслуговування тюрми (неякісне харчування, неналежне медичне обслуговування, порушення умов перебування засуджених, некваліфікований обслуговуючий персонал та охорона). На утримання одного ув'язненого у приватних в'язницях використовується коштів на третину менше, ніж у державних. Політика адміністрації приватних виправних закладів передбачає скорочення терміну позбавлення волі за «гарну поведінку», проте, за будь-яке порушення термін збільшується на 30 днів, у чому найбільш зацікавлена корпорація. Відповідно до досліджень, проведених у Нью-Мексіко, за гарну поведінку з приватних в'язниць було достроково звільнено засуджених у вісім разів більше, ніж з державних. Проте, викликає занепокоєння безпека та благополуччя засуджених у приватизованих в'язницях у цілому і жінок-засуджених зокрема. В таких в'язницях не передбачено жодних програм для жінок. Оскільки жінки нічим не зайняті, більшість із них практично весь час сплять [4, с.39]. Приватні в'язниці не проводять гуманітарних і реабілітаційних програм, які нині є головним елементом життя засудженого.

Однак, є і переваги даних установ, які полягають у тому, що тут не буває страйків, безробіття, інших проблем, пов'язаних із працевлаштуванням. У зазначених установах виробляється 100 % усіх військових касок, бронезилетів, сорочок, брюк, наметів, рюкзаків і фляжок. Крім військового спорядження та обмундирування, ув'язнені виробляють 98 % від ринку монтажних інструментів, 36 % – побутової техніки, 30 % – навушників, мікрофонів, мегафонів і 21 % офісних меблів, а також авіаційне і медичне обладнання та багато іншого – ув'язнені займаються навіть дресируванням собак-поводирів для сліпих [5].

Підсумовуючи, слід сказати, що практика приватних в'язниць неоднозначна і суперечлива, однак, ефективність будь-якого проекту можливо перевірити лише на практиці, а для цього потрібно створити хоча б одну приватну в'язницю. І, хоча концепція приватних в'язниць у нашій державі на законодавчому рівні поки що не врегульована, водночас, ідея створення таких в'язниць в Україні, може стати гарною альтернативою чинній системі, що дозволило б у разі зменшити витрати на утримання засуджених та загалом зменшити економічне навантаження на державні пенітенціарні установи.

Також, як показує міжнародний досвід, приватні в'язниці можуть не тільки покращити стан пенітенціарної системи, а й принести в державний бюджет додаткові кошти шляхом залучення приватних інвесторів до пенітенціарної системи. Відповідно до такого досвіду, управління державними закладами позбавлення волі передається приватним структурам. Існує декілька форм залучення приватних інвесторів до пенітенціарної системи: приватні підприємці надають послуги в сфері харчування, освіти, медицини; будівництво в'язниці приватною компанією та управління державними органами пенітенціарної служби; управління в'язницею передається повністю приватній особі; приватний інвестор проектує, будує та керує в'язницею на умовах лізингу, по закінченню терміну договору в'язниця переходить у власність держави.

Таким чином, у разі запровадження такого досвіду в нашій країні необхідно, на законодавчому рівні

прописати всі можливі варіанти заохочення приватних інвесторів співпрацювати з пенітенціарною службою. Також, необхідно розробити суворі правила тримання засуджених у приватизованих в'язницях і здійснювати повний і суворий контроль за їх виконанням, для забезпечення безпеки засуджених у приватизованих в'язницях у цілому, і жінок-засуджених зокрема, щоб прагнення отримати прибуток не затьмарило потреб у освіті, професійній підготовці та оплачуваній праці.

Цікавим прикладом залучення засуджених жінок до праці в США є існуюча практика у в'язниці Estrella у Фенікс, штат Арізона. Широкої популярності вона набула завдяки тому, що є єдиною в країні, де для виправлення жінок-в'язнів використовується спеціальна програма, яка передбачає спільне виконання арештантками важкої та некваліфікованої роботи, наприклад, прибирання сміття на узбіччях доріг, скошування бур'яну на пустирях (на місцевій 40 – 45-градусній спеці), в процесі якої вони «скуті» між собою довгим ланцюгом по 5 засуджених [6]. Ця програма була традиційною для південних штатів США в XIX і першій половині XX ст., а в 1955 була скасована як негуманна і не відповідає духу теперішнього часу. Однак у 1995 р. цю програму з виправлення знову почали використовувати стосовно в'язнів у деяких в'язницях півдня США. Відповідно до встановлених правил дана програма з виправлення засуджених має назву «Останній шанс» і може застосовуватися адміністрацією в'язниці лише до тих жінок-в'язнів, які відбувають свої покарання за менш небезпечні злочини (наприклад, за керування автомобілем у нетверезому вигляді, неправдиві свідчення, шахрайство та крадіжки) із строком позбавлення волі не більше 1 року. Це може здатися дивним, але залучення засуджених до фізичної праці, в процесі якої вони прикуті ланцюгом, жінки обирають добровільно. Причини, які спонукають багатьох американських в'язнів робити такий вибір, є простими. За вироками судів, незважаючи на досить короткий термін, більшості з них призначаються суворі умови відбування покарання. Такий режим покарання передбачає постійне перебування засуджених у 2- або 4-місних камерах протягом доби, прогулянку та мізерне 2-разове харчування. Засудженим заборонено мати у себе сіль, цигарки, каву, кетчуп та дзеркала, слухати музику та дивитися телевізор; бачитися з родичами, що приходять до них на побачення, вони можуть виключно через скло. Мета цієї програми полягає в тому, що після відбуття 30-ти денного терміну добровільного знаходження на ланцюгу та безкоштовного виконання громадських робіт засуджені жінки отримують спеціальні сертифікати та право на переселення до загального наметового табору з полегшеним режимом подальшого відбування покарання [7]. Також, використання такої системи покарання, полягає в тому, щоб привчити засуджених до дисципліни та організованості у своїх діях і назавжди відбити у них бажання знову вчиняти правопорушення.

Слід зазначити, що праця та професійно-технічне навчання засуджених у США визнані надзвичайно важливими засобами їхньої соціальної реабілітації. Багато в'язниць США мають контракти з приватними підприємствами з організації професійного навчання, випускники яких отримують свідоцтва про закінчення курсів, що дає їм можливість після звільнення влаштуватися працювати до такого підприємства. Дедалі більше департаментів у виправних установах штатів користуються платними послугами коледжів та університетів із забезпечення очного та заочного навчання засуджених [8]. Причому є система продовження освіти на волі. Після звільнення студент може перевестися з одного коледжу до іншого та отримати диплом у найближчому до місяця проживання навчальному закладі – незалежно від того, до якої освітньої установи штату він був прикріплений, коли навчався у в'язниці.

Загалом засуджені, зокрема жінки, які здобули освіту та професійну підготовку, рідше повертаються за грати після звільнення та частіше знаходять роботу, ніж ті засуджені, які не брали участь у тюремних освітніх програмах. Так, згідно з дослідженням, проведеним «РЭНД Корпорейшн» (RAND Corporation: Evaluating the Effectiveness of Correctional Education – A Meta-Analysis of Programs that Provide Education to Incarcerated Adults), освіта та професійна підготовка у в'язницях, призводять до зниження рівня рецидивізму та покращують перспективи працевлаштування жінок, після їх звільнення.

Очевидно, що подібна організація професійного навчання жінок засуджених з подальшим працевлаштуванням за спеціальністю після звільнення має бути детально вивчена та може бути адаптована до застосування на практиці Українською пенітенціарною системою, зважаючи на те, що освіта засуджених є соціально важливим, вигідним проектом для будь-якої держави.

Ще однією причиною, яка перешкоджає кваліфікованим громадянам отримати стабільну роботу після звільнення в більшості країн – це пункт в анкеті про наявність судимості. Будь-який потенційний роботодавець відмовляє у прийнятті на роботу особі, щойно виявляє такий факт в анкеті, хоча в ній не уточнюється тип скоєного злочину та його ступінь тяжкості. Тому, деякі активісти тюремних реформ у США закликають потенційних роботодавців, для кращої адаптації у суспільстві звільнених з місць позбавлення волі та зниження рецидиву злочину в країні виключити цей пункт із анкети. Також, наполягають на створенні такої системи, за якої колишні ув'язнені, які мають високу професійну кваліфікацію, не будуть автоматично втрачати можливість знайти роботу. Така ж проблема існує і в Україні, особливо це стосується жінок, звільнених з місць позбавлення волі, яким набагато складніше знайти роботу, яка відповідала б їх кваліфікації, маючи кримінальне минуле. Тому, для кращої адаптації у суспільстві звільнених з місць позбавлення волі, особливо жінок та зниження рецидиву злочину в країні було б доречно розробити відповідний Законопроект, положення якого створили б механізм, який дозволить «запечатувати», тобто приховувати інформацію про скоєні особою злочини. Таким чином, колишні засуджені, зокрема жінки, які мають високу професійну кваліфікацію, не будуть автоматично втрачати

можливість знайти роботу. Це дозволило б усунути бар'єри, що перешкоджають кваліфікованим громадянам, особливо жінкам отримати стабільну роботу, щоб підтримувати себе, свої сім'ї та за допомогою своїх знань, умінь та навичок, робити внесок у розвиток суспільства та економіки країни, а також допомогло б мільйонам українців із кримінальним минулим знайти роботу та стати корисними, законослухняними членами суспільства.

Слід сказати, що функціонування будь-якої пенітенціарної системи залежить насамперед від благополуччя нації. Звичайно, не можна порівнювати пенітенціарні системи України та США. Вони функціонують у різних умовах: американська – у режимі найбільшої сприятливості, українська – у режимі виживання. Але, незважаючи на це деякий позитивний досвід залучення засуджених, зокрема жінок до праці та навчання, що існує в Америці, може бути запозичений українською пенітенціарною системою. Адже, Україна не повинна існувати поза межами економічного та політичного співробітництва з країнами Європейського союзу, членом якої вона стала і який вже має достатній досвід ресоціалізації злочинців, які відбувають покарання у вигляді позбавлення волі. Тим більше, що Україна має серйозні міжнародні зобов'язання щодо приведення пенітенціарної системи до європейських стандартів.

Висновки. Таким чином, кримінально-виконавча система України повинна запроваджувати нові методи та способи задля успішного здійснення основної мети – виправлення та ресоціалізації засуджених, зокрема жінок. Створити дієву систему ресоціалізації та соціальної адаптації засуджених, забезпечити нормальне загальноосвітнє та професійно-технічне навчання жінок засуджених зокрема, тощо. Адже, виправлення та ресоціалізація засуджених на сучасному етапі є пріоритетним завданням, яке стоїть не лише перед нашою державою, але й перед провідними країнами світу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Пенитенциарная система США. Преступление и наказание. 2008. № 2, 384 с.
2. Киреев Ю. А., Транчук Л. И., Хруев В. В. Обеспечение трудовой занятости осужденных к лишению свободы в зарубежных странах: Пособие. М: ВНИИ МВД России, 1998. 84 с.
3. Греков М. Л. Тюремные системы: состояние, перспективы: автореф. дис ... канд. юрид. наук. Краснодар, 2000. 195 с.
4. Доклад Специального докладчика г-жи Радхики Кумарасвами по вопросу о насилии в отношении женщин, его причинах и последствиях на 57 й сессии Комиссии ООН по правам человека (2001), E/CN.4/2001/73. URL: <http://hrlibrary.umn.edu/russian/-commission/Rviolenceagainstwomenreport2001.html>.
5. Градецький А. В. Особливості карально-виховного впливу на засуджених, колишніх суддів та співробітників правоохоронних органів, які відбувають покарання у виді позбавлення волі: дис. на здоб. наук. ступ. канд. юрид. наук: 12.00.08. Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2010. 228 с.
6. Официальный сайт Федерального бюро тюрем США The Federal Bureau of Prisons. URL: <https://www.bop.gov>.
7. Жизнь в женской тюрьме США, 2014. URL: <http://www.yaplakal.com/-forum2/topic725472.html>.
8. Тугаева Н.А. Образовательные программы исправления осужденных: Монография. Рязань: Ин-т права и экономики МВД России, 1997. 108 с.

REFERENCES:

1. Penitentsiarnaya sistema SShA. (2008) [The penitentiary system of the United States]. *Prestuplenie i nakazanie*. № 2, 384. [in Russian].
2. Kireev, Yu. A., & Tranchuk, L. I., & Hruiev, V. V. (1998). Obespechenie trudovoy zanyatosti osuzhdennykh k lisheniyu svobodyi v zarubezhnykh stranah. [Ensuring employment of those sentenced to imprisonment in foreign countries]. 84. [in Russian].
3. Grekov, M. L. (2000). Tyuremnyie sistemyi: sostoyanie, perspektivy. [Prison systems: state, prospects]. avtoref. dis ... kand. yurid. nauk. Krasnodar. 195. [in Russian].
4. Doklad Spetsialnogo dokladchika g-zhi Radhiki Kumarasvami po voprosu o nasilii v otnoshenii zhenschin, ego prichinah i posledstviyah na 57 y sessii Komissii OON po pravam cheloveka (2001). [Report of the Special Rapporteur Ms. Radhika Coomaraswamy on the issue of violence against women, its causes and consequences to the 57th session of the UN Commission on Human Rights]. E/CN.4/2001/73. Retrieved from: <http://hrlibrary.umn.edu/russian/-commission/Rviolenceagainstwomenreport2001.html> [in Russian].
5. Hradets'kyy, A. V. (2010). Osoblyvosti karalno-vykhovnoho vplyvu na zasudzhenykh, kolyshnykh suddiv ta spivrobotnykiv pravookhoronnykh orhaniv, yaki vidbuvaiut pokarannia u vydi pozbavlennia voli. [Peculiarities of punitive and educational impact on convicts, former judges and law enforcement officers serving prison terms]. dys. na zdob. nauk. stup. kand. yuryd. nauk za spets. 12.00.08. Zaporizhzhia Klasychnyi pryvatnyi universytet, 228. [in Ukrainian].
6. Ofitsialnyiyy sayt Federalnogo byuro tyurem SShA [The Federal Bureau of Prisons]. Retrieved from: <https://www.bop.gov.m> [in USA].
7. Zhizn v zhenskoy tyurme SShA. (2014). [Life in a US women's prison]. Retrieved from: <http://www.yaplakal.com/-forum2/topic725472.html>. [in Russian].
8. Tyugaeva, N.A. (1997). Obrazovatelnyie programmyi ispravleniya osuzhdennykh. [Educational programs for the correction of convicts]. Monografiya. Ryazan: In-t prava i ekonomiki MVD Rossii. 108. [in Russian].

Стаття надійшла до редакції: 8.05.2021